

Rapport fra årringsdatering

Objekt: Gammel prekestol fra Malm kirke oppbevart i Verran museum i Malm



Stående bord
prøve 4,5 og
9

Håndlist
prøve 1

Håndlist
prøve 8

Stående bord
prøve 2 og 3

Prøve 6 av
løs karmliste
ikke med på
bildet.

Prøve 7
mislykket.

Prøve 10
ingen sikker
datering.

Prekestolen med avmerking av bord/lister der årringer ble fotografert.

Prekestol,
en særdeles ærverdig sådan. Den har
nemlig stått i den gamle kirka som
stod på Kirkreit. Så fulgte den med
da kirka ble flytta til Bartnes og så
til Malm igjen, men da til den nye
tomta på Malmo nedre. Da ny kirke ble
bygd i 1885, ble gammelkirka solgt og
den havnet i Skålvær på Helgelands-
kysten. Prekestolen fulgte med. Men
etterpå angret selgerne på at de hadde
kvitta seg med prekestolen. Og de
oppnådde en avtale om at de kunne få
den tilbake. En jektskipper fra
Beitstad hentet den så. Den har nå så
lenge en minnes stått i tårnet på ny-
kirka. I 1988 ble den hentet til
museet på Malmostranda.

Informasjonsskilt på prekestolen

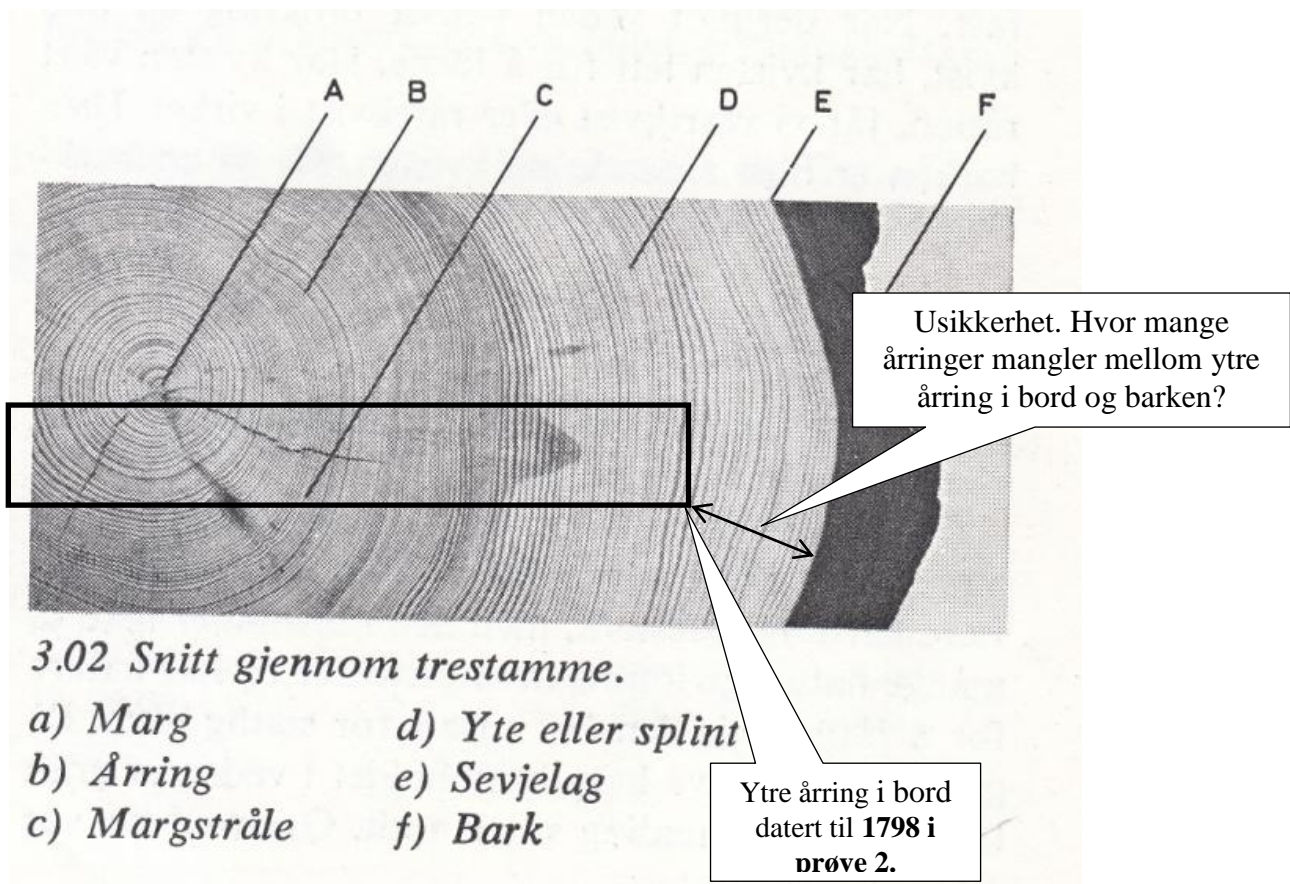


Museumsbygget

Prøvetidspunkt : 3. juni 2015
Fotografering : Johannes Heir
Datering : Johannes Heir
Grunneier : Verran kommune

Om prøvene.

Forhistorien til prekestolen er beskrevet på oppslag festet til prekestolen, se bilde. For å unngå å skade prekestolen ble årringene fotografert. I alt ble det tatt bilde av endeveden fra ti bord. Åtte av disse gikk å datere. Treverket er av gran. Det var ingen vakant på prøvene, så det gikk ikke å finne nøyaktig tidspunkt for hugging. Det en vet er at treet er hugget etter at siste årring er registrert. Se figur nedenfor



Dette betyr i dette tilfelle at treet er hugget senere enn 1798, hvor mange år senere bestemmes av antall årringer mellom ytterkant av bordet og barken.

Konklusjon.

Slik prekestolen fremstår i dag, må den være bygget/sist utbedret etter at siste tre er hugget som i dette tilfelle er prøve 5. Det vil si etter 1838. Nå er det fire breie bord der siste årring er fra 1798-1800. En mulighet er at prekestolen er laget forholdsvis kort tid etter år 1800 og bord etter 1838 skyldes en ombygging/repasasjon. Tre prøver kan være av enda eldre dato, etter 1758-1762. Dette var av lister og et forholdsvis smalt bord så her kan mange årringer være fjernet. En mulighet er at disse også er fra tiden like etter år 1800.

Tabellen viser detaljer fra dateringen.

Pr. nr	Prøve type	Treet er trolig hugget	Antall årringer registrert	Siste år med i registrering	Sammenlignet med kronologi Beitstad-furu		Merknad
					Korr. koeff	T-verdi	
2	foto	Etter 1798	86	1798	0,74	10,5	Frontvegg høyre
4	foto	Etter 1800	68	1798	0,54	5,2	Frontvegg venstre
5	foto	Etter 1838	76	1837	0,75	9,6	Frontvegg venstre
6	foto	Etter 1758	61	1756	0,63	6,2	Karmlist
7	foto			Ingen datering			Uklare bilder
8	foto	Etter 1800	74	1800	0,70	8,3	Håndlist i front
9	foto	Etter 1799	33	1798	0,83	8,5	Frontvegg venstre
10	foto			Ingen sikker datering			
1	foto	Etter 1762	43	1762	0,67	5,8	Håndlist høyre
3	foto	Etter 1760	39	1759			Frontvegg høyre

Prøver med T-verdi over 5,3/4,7 anses som sikker datering noe avhengig av antall årringer. Prøve 1 og 3 er forholdsvis like, og gjennomsnitt av de to prøvene ble datert. De daterte prøvene tilfredsstiller dette kravet. I dette tilfelle ble ca. 600 aktuelle byggeår fra år 2000 til 1400 testet. Sannsynligheten for at den tilfeldig beste prøve blant disse 600 skal gi så høy T-verdi som 5,3/4,7 er under 1. promille. Gjennomsnittet av de daterte prøvene har høyere T-verdi enn dette. Teoretisk er da sannsynligheten for feil mindre enn 1 promille. **Registreringsdata oppbevares hos undertegnede og kan oversendes hvis ønskelig.**

Framgangsmåte

Årringsdatering eller dendrokronologi er å fastsette hogstidspunkt og leveperiode for treverk. Det ble tatt prøver av treverket, og bredde av årringene ble målt og sammenlignet med en erfaringskurve/årringekronologi for aktuelt treslag fra samme område. Da prøvene er av gran, ble en årringekronologi under oppbygging av Johannes Heir for gran fra Steinkjer og omegn, benyttet. Den er kalt: Beitstad gran og omfatter årene 1355-2011. Bredden av årringene avhenger av alder på treet, skader, sykdom, tilgang på sollys, næring og vann samt vær og nedbør i vekstsesongen. For å få fram vekstvariasjoner avhengig av vær og nedbør og undertrykke variasjon avhengig av andre forhold, normaliseres dataene. Det finnes flere måter å gjøre det på. Her er Lars Åke Larssons metode benyttet: «Forhold til siste to års vekst».

Prøver kan tas på flere måter. Her ble bordender fotografert. Årringsbreddene for hvert år ble deretter målt og lagret.

Datamaskinen beregner korrelasjon mellom måledata fra hver prøve og årringekronologien for alle mulige hogstår. En starter med 2014 og beregner for alle år tilbake så langt kronologien rekker. Det året som gir best korrelasjon er trolig den registrerte vokseperioden. For å akseptere dette settes det krav til godt samsvar med årringekronologien ved at T-verdi bør være over 5,4/4,7 noe avhengig av antall årringer. Det gjøres også en visuell bedømming av resultatet.

***Årringer er registrert på PC med program: Coorecorder vers 7.7 november. 2013.
Analyseprogram: Cdendro vers 7.7. november 2013.***

Ytre årring mot bark er fra siste år treet vokste. Hogstidspunkt er selvsagt det tidspunktet treet har sluttet å vokse. Er det slitasje eller at ytre årring ikke er med i prøven, kan ikke hogstidspunkt fastslås, men en finner likevel ut noe om når treet har vokset.

Steinkjer 4. juni 2015

